

פתיחה ומעבר לחלק השני של היחידה (זרקור)

◀ פורום הילדים (עמ' 78-79 בחוברת לתלמידים)

בחלק הראשון של פרק 4 ראינו כמה דוגמאות למקרים שבהם יהודים מארץ אחת סייעו ליהודים במצוקה בארץ אחרת (כמה דוגמאות מתוך רבות מאוד). אחת השאלות העולות מדיון בנושא זה היא: מה קרה בתקופת השואה? האם היהודים שחיו בארצות שלא היו נתונות לשלטון הנאצים הושיטו יד ליהודים שהנאצים או בני בריתם רדפו אותם? זו השאלה שמעלה מיפ בפורום הילדים.

תגובתו של ג'ונתן מזכירה את הסולידריות היהודית בין היהודים בארצות שהנאצים שלטו בהן, אך אינה עונה לשאלתה של מיפ. תשובתה של הדס עוסקת בנושא הזה ומספרת גם על מה שאירע בארץ ישראל בתקופה שהנאצים רדפו את היהודים באירופה

◀ רשימה

לאחר קריאת השיחה בפורום (אפשר לבקש משלושה ילדים לקרוא את השיחה בין ג'ונתן, מיפ והדס), רצוי לכתוב על הלוח את רשימת הדוגמאות לסיוע שהביאה הדס. גם כאן חשוב להדגיש שאלה רק דוגמאות אחדות, ושהדס, בהיותה ילדה ישראלית, מתמקדת בדוגמאות של עזרה שהעניקו יהודים מארץ ישראל ליהודים הנרדפים, משום שאלה הדוגמאות שהיא מכירה. בעמודים הבאים נחקור לעומק את הדוגמה שהביאה הדס, בעזרת כמה מסמכים.

◀ נ"ב

לא רק שהסיפור שאנו עומדים לספר לתלמידים הוא סיפור אמתי, גם הילד אביתר, שהדס מספרת עליו, אביתר רפאלי, הוא ילד אמתי (הוא, כמובן, אינו מכיר את הדס, משום שהיא, כידוע, דמות בדויה). את אביתר רפאלי כבר פגשנו – ראו את מכתב ההקדשה בספר הלימוד.

◀ המפה

לפני שניגש למסמכים, נזכיר נתונים בסיסיים על תקופת השואה.

■ בעזרת המפה נוכל ללמוד שבתקופת מלחמת העולם השנייה כמעט כל יבשת אירופה נעשתה למעין מלכודת ליהודים. הגרמנים העמידו מחסומים בגבולות שבין השטחים ששלטו בהם למדינות הניטרליות, ולכן היה קשה מאוד להיחלץ מהמלכודת הזאת.

למשל, מי שניסו לברוח לשווייץ או לספרד היו זקוקים לעזרה של "מעבירים". בדרך כלל היה אפשר "לגנוב" את הגבול רק באישון הלילה ובמקומות נסתרים וקשים למעבר שרק מקומיים ידעו עליהם. לרוב דרשו המעבירים כסף רב תמורת הסיכון שהסתכנו. היו גם "מעבירים" שקיבלו את הכסף, אבל מסרו את היהודים לגרמנים או למשתפי פעולה עמם.

גם להגיע לבריטניה היה קשה מאוד משום שבריטניה היא אי.

בארץ ישראל שלטו הבריטים, וכפי שהזכירה הדס, אף על פי שהבריטים נלחמו בגרמנים, הם כמעט שלא אישרו ליהודים להיכנס לארץ.

■ יבשת אמריקה אינה נראית במפה. ארצות הברית ומדינות דרום אמריקה ומרכזה הגבילו גם הן את מתן אישורי כניסה ליהודים, והיהודים הנרדפים לא אושרו להפליג לשם (היו אפילו יהודים שהצליחו להגיע לאמריקה, אך הוחזרו לאירופה).

להציל יהודים עכשיו – הקמת ועד החירום על ידי משלחת האצ"ל בארה"ב (עמ' 80-81)

◀ על המסמך (מודעה בעמ' 80)

המודעה פורסמה בנובמבר 1943, כאשר נודע לעולם שבאירופה כבר נרצחו 2,000,000 יהודים. המודעה מדגישה שעדיין אפשר להציל מיליוני יהודים.
לפני שאלה 4 מוסבר כיצד ניצלו יהודי דנמרק:
לאחר שנודע שהגרמנים עומדים לעצור את היהודים בדנמרק, הוברחו כ-7,500 היהודים מדנמרק לשוודיה הקרובה על גבי ספינות דייגים גדולות וסירות קטנות יותר, בתוך לילה אחד, הלילה שבין 1 באוקטובר ל-2 באוקטובר 1943, שבועות ספורים בלבד לפני פרסום המודעה בארצות הברית.

HELP Prevent 4,000,000 People from Becoming Ghosts

There are four million Jews still alive in Europe.

They can be saved. Experts agree on that. Sweden and Denmark have just proved it by saving 6,000 Jews in a few days. This Committee considers it a sacred duty to do all humanly possible to save them.

◀ על "ועד החירום להצלת העם היהודי באירופה" (הגוף שפרסם את המודעה)

■ בעקבות קטע המידע על הוועד, רצוי להדגיש את התהליך שהביא להקמתו. תחילה, ערב מלחמת העולם השנייה, שלחה התנועה המחתרתית אצ"ל (ארגון צבאי לאומי) שפעלה בארץ ישראל, בְּחורים צעירים מארץ ישראל לאירופה, כדי לפעול להברחת יהודים לארץ. השליחים ראו אז במו עיניהם את המתרחש באירופה והבינו את חומרת המצב.
לאחר מכן, נשלחו הבחורים לארצות הברית (גם כן מטעם האצ"ל) לכמה משימות. אחת המשימות הייתה לשכנע גורמים בארצות הברית להתערב לטובת יהודי אירופה, אך זו לא הייתה המשימה היחידה שלהם. הם נדרשו לעסוק גם בגיוס כספים ותמיכה פוליטית להקמת צבא יהודי שיילחם בנאצים לצד צבאות בעלות הברית. בנובמבר 1942, כאשר נודע על טבח היהודים ההמוני באירופה, החליטו השליחים מארץ ישראל, בניגוד לפקודות מפקדיהם באצ"ל, לנטוש את המשימות האחרות שהיו מוטלות עליהם ולהקדיש את כל מאמציהם למשימה שנראתה להם הדחופה ביותר: להצלה מיידית של היהודים שעדיין נותרו באירופה. לשם כך הם הקימו את "ועד החירום".
חשוב להתעקב על ההבדל בין עמדת הממשל האמריקני לעמדת ועד החירום בשאלה כיצד אפשר להציל את היהודים באירופה הנאצית – בעוד שהממשל האמריקני גרס שאין לפעול במיוחד להצלת היהודים (אלא להקדיש את כל המאמצים למלחמה בצבא הגרמני), טען הוועד שחייבים לפעול להצלת היהודים מיד.

◀ כיצד היה אפשר לעזור ליהודים בארצות שהנאצים שלטו בהן?

■ בין היתר, הציע ועד החירום "לקנות" את שחרורם של יהודים, כלומר, להציע לגרמנים לאפשר ליהודים לצאת מהמדינות שבשליטתם תמורת כסף או ציוד. אחת הסיבות להתנגדות הממשל האמריקני לעסקות מעין אלו הייתה החשש שהן יחזקו את צבא גרמניה. סירוב זה מנע הצלת חיים של יהודים רבים.
■ ועד החירום הציע גם לשכנע ארצות חופשיות לתת מקלט זמני ליהודים, שכן, כאמור, מדינות אלו הסכימו לקלוט בשטחן רק מספר מוגבל של יהודים.

◀ על השאלות בעמ' 81

■ שאלות 1 ו-2 בוחנות את הבנת הכתוב במודעה.
■ בכיתה חשוב להבהיר שבמדינה דמוקרטית, שבה מי שבשלטון צריך לזכות באמון הציבור כדי להיבחר שוב, כדאי לקבל את תמיכת הקהל הרחב כאשר רוצים להשפיע על מדינות הממשל. נדגיש שועד החירום פנה לכלל הקהל האמריקני ולא ליהודים בלבד.

■ שאלות 3 ו-4 אמורות להביא את התלמידים להבחין בשיקולים התקשורתיים שהנחו את חברי ועד החירום בתכנון מסע הסברה (הקמפיין) שלהם: המודעה שבעמ' 80, כמו שאר המודעות שפרסם ועד החירום, פורסמה בעיתון בעל תפוצה רחבה (הניו יורק טיימס); המודעה הייתה גדולה ובולטת מאוד; המודעה הדגישה עובדות התומכות בגישתם; כותרת המודעה נוסחה כסיסמה.

בעמ' 82 נעסוק בכך שמודעה זו, כמו מודעות אחרות שפרסם ועד החירום, פונה אל הקוראים פנייה אישית.

התערב, אתה! (עמ' 82)

המרוץ נגד המוות - למה אנו מחכים?

האם אתה ישן טוב?

אתה יכול למנוע את אסונם [של יהודי אירופה]

האם יש משהו שאתה יכול לעשות כדי להציל מיליונים של חפים מפשע, גברים, נשים וטף, מעינויים וממוות?

האנושות, ההיסטוריה והאל יושפמו את כולנו

◀ על כותרות המודעות שפרסם ועד החירום

כדי לעורר את דעת קהל, ערך ועד החירום מסע הסברה בכלי התקשורת בארצות הברית ופרסם מודעות רבות מאוד.

אולם לא היה מספיק שקוראים יקראו מודעות בעיתון, היה צריך גם לשכנע אותם שאפשר להציל יהודים באירופה ושהם יכולים לסייע לכך.

◀ על שאלה 4

כותרות המודעות ניסו "לתפוס" את הקוראים, למנוע מהם להתעלם מהמודעות, לעורר אכפתיות ולגרום להם לקרוא את המשך הכתבה – שם היה אפשר לפתח את הטענות.

כמו כותרת המודעה בעמ' 80 ("עזור למנוע את הפיכתם של 4 מיליון איש לרוחות רפאים!") כותרות המודעות בעמ' 82 פונות ישירות ללב הקוראים ולמצפונם ומבקשות מהם לפעול מיד.

◀ רצוי להוסיף...

- לצד הכתבות בעיתונות, ארגנו אנשי ועד החירום הרצאות, ובהן ביקשו לשכנע את הקהל בעמדתם.
- בכיתה אפשר לשאול: מהם יתרונותיה של הרצאה על פני מודעה בעיתון? מהם יתרונותיהן של מודעות וכתבות בעיתון?
- הרצאות מאפשרות מגע ישיר עם הקהל, ומרצה כריזמטי עשוי להשפיע על קהל שומעיו הרבה יותר ממודעה כתובה. הנוכחים בהרצאות יכולים לשאול שאלות, ואין שאלות הנותרות בלי תשובה. כמן כן, בהרצאה אפשר לגייס אנשים לפעולה.
- עם זאת, קשה להביא קהל להרצאות, ובדרך כלל מגיעים להרצאות מי שכבר משוכנעים בעמדת המרצה. מודעות וכתבות בעיתונים מגיעות לכל אדם בביתו ועשויות לשכנע קהל רחב יותר.
- כאמור, אנשי ועד החירום לא חסכו כל מאמץ ופעלו בשתי החזיתות. עתה נראה כמה פעולות נוספות שעשו.

מופע ענק (עמ' 83)

◀ על המופע "לעולם לא נמות" (We Shall Never Die)

ועד החירום הפיק מופע שהציג את מצבם של היהודים באירופה, ושוב עמדו בפניו שאלות מתחום התקשורת וההסברה: כיצד להביא קהל גדול למופע? כיצד להפיק מופע שירגש את הקהל וישכנע אותו?

- בכיתה כדאי להקדים לדיון את השאלה: מה מביא אתכם לרצות לצפות בהצגה? ראשית, צריך לשמוע על קיום ההצגה, ושומעים יותר על הצגות המתקיימות במקומות מפורסמים. שנית, צריך לצפות שההצגה תהיה טובה – מה גורם לנו לצפות שהצגה תהיה טובה? – ההשתתפות של שחקנים מפורסמים, שם מושך, ביקורות טובות של מי שכבר ראו את ההצגה, תוספות של שירים וכדומה.
- נתבונן בתצלום בעמ' 83 (תמונה מהמופע "לעולם לא נמות").
- תחילה רצוי לבקש מהתלמידים לתאר מה רואים בתצלום. לאחר מכן, אפשר לשאול אותם מדוע נראה שהמופע היה מרשים במיוחד.

◀ על שאלות 5 עד 8

- שאלות אלו יאפשרו לתלמידים לסכם את הדיון שנערך בכיתה. השאלות עוסקות בעיקר בדרך היעילה להעביר מסרים. בדרך כלל הסצנה האחרונה במופע נשאר חרוטה בזיכרון הצופים, ולכן רצוי שתהיה מרשימה ומרגשת. סביר להניח שזו הסיבה שמארגני המופע "לעולם לא נמות" בחרו לסיים את המופע באמירת קדיש מול לוחות הברית ענקיים.

פעילות פוליטית (עמ' 84)

◀ הפגנות

כדי להשפיע על מדיניות ארצות הברית ארגנו אנשי ועד החירום הפגנות.

■ התבוננו בתצלום "מצעד הרבנים". חשוב להביא אנשי ציבור להפגנות, לכן פעלו אנשי הוועד להביא רבנים להשתתף בהפגנות. אפשר לזהות כמה מהם על פי מראם ולבושם (כובע, זקן וכו').

כמה מהמפגינים בחרו ללבוש מדים של הצבא האמריקני (ששירתו בו בשנים הקודמות).

מדוע הם בחרו להתלבש כך?

ההפגנה הנראית בתצלום התקיימה בווישינגטון – בירת ארצות הברית והעיר שבה נמצא הבית הלבן, משכנו של נשיא ארצות הברית.

מדוע בחרו לקיים את ההפגנה דווקא שם? (בין היתר, את מי ביקשו המפגינים לפגוש?).

◀ על שאלה 9

היה חשוב לקיים את ההפגנה אפילו אם הנשיא יסרב לקבל את המפגינים, משום שההפגנה נועדה לעלות את גורל יהודי אירופה לסדר היום הציבורי בארצות הברית.

כדי לעזור לתלמידים להשיב לשאלה 9, אפשר לתת להם רמז: מה רואים בפינה השמאלית העליונה בתצלום? (עיתונאי עם מצלמה), מדוע חשוב שהתקשורת תדווח על ההפגנה? (כך הופכת הפגנה מאירוע מקומי לאירוע שהכול יודעים עליו).

◀ קשרים עם פוליטיקאים

■ היו, כמובן, פוליטיקאים שהסכימו עם עמדת חברי ועד החירום שיש לפעול להצלת היהודים באירופה. קרוב לוודאי שכמה מהם השתכנעו גם בזכות שיחות שקיימו אתם ובזכות מאמרים שפרסמו בעיתונות.

■ בתצלום בעמ' 84 למטה נראה הסנטור גיי ג'ילט, שהיה בין הפוליטיקאים שתמכו תמיכה פעילה במיוחד בעמדה שעל ארצות הברית לסייע לנרדפי הנאצים – יהודים ולא יהודים – מיד.

◀ מאמצי ועד החירום נשאו פרי

■ "המועצה לפליטי המלחמה" (The War Refugee Board) הוקמה ב-22 בינואר 1944, יותר מ-13 חודשים לאחר שנודע לעולם (בסוף נובמבר 1942) שהנאצים רוצחים המוני יהודים.

המועצה אפשרה את העברתם של עשרות אלפי יהודים למחנות פליטים במדינות ניטרליות (ספרד, שווייץ ותורכיה), וסייעה להספקת צורכיהם שם (מזון, לבוש, מגורים).

אחת הפעולות החשובות של המועצה הייתה הצלחתה לעצור את משלוח יהודי הונגריה לאושוויץ – המועצה הצליחה לשכנע את האמריקנים להפיץ את בודפשט, בירת הונגריה, ביולי 1944, ובעקבות זאת, הסכים שליט הונגריה, מיקלוש הורטי, להכריז על הפסקת משלוח היהודים למחנות ההשמדה בפולין.

■ המשפט האחרון בעמ' 84, המסכם את הישגיה של "המועצה לפליטי המלחמה", משמח משום שהוא מעיד שבזמן הקצר שפעלה סייעה המועצה להצלתם של כ-200,000 יהודים.

אולם זהו גם משפט מצער – כמה יהודים היה אפשר להציל לו התחילה המועצה לפעול מוקדם יותר?! זכרו שחברי ועד החירום ביקשו התערבות מדינית אמריקנית כבר בנובמבר 1942.

העשרה – אפשר לספר לתלמידים שהיום פועלים בארצות הברית ארגונים יהודיים המנסים להשפיע על יחסה של ממשלת ארצות הברית לישראל, כמו אייפ"ק (American Israel Public Affairs) ו-J Street.

ההתנגדות לוועד החירום (עמ' 85)

◀ המניעים להתנגדות ושאלות 11 ו-12

פעילותו של ועד החירום נתקלה בהתנגדות מצד אמריקנים לא יהודים וגם מצד אנשים בקהילה היהודית בארצות הברית.

רצוי להדגיש שיהודי ארצות הברית, גם מי שחלקו על דרכו של ועד החירום, דאגו מאוד ליהודים באירופה. בעזרת שאלות 11 ו-12 נעמוד על סיבות שונות להתנגדות זו. אנו ממליצים לענות לשאלות אלו במליאה.

תחילה נקרא את כל הסיבות להתנגדות המוזכרות בספר.

- כמה מהסיבות משקפות אנטישמיות (א, ג ו-ה), צרות עין (א) ואדישות לסבלם של היהודים הנרדפים (ג).

סיבות א, ג ו-ה היו סיבותיהם של אמריקנים לא יהודים.

חשוב להדגיש שבארצות הברית היום האנטישמיות היא תופעה שולית, אך לא כך היה בשנים המדוברות.

- שתי סיבות משקפות חוסר מודעות לחומרת המצב באירופה (ג ו-ד).

סיבות ג ו-ד היו סיבות של האמריקנים לא יהודים בעיקר.

- סיבה אחת משקפת אמון עיוור בממשל האמריקני (ו).

סיבה ו הייתה משותפת לאמריקנים לא יהודים וליהודים אמריקנים.

ענה נתמקד בסיבות ו עד ח.

- כבר ראינו שהיו יהודים שהאמינו שהמדיניות של נשיא ארצות הברית מוצדקת (ו).
- היו יהודים שחשבו שעל היהודים לנסות להשפיע על נשיא ארצות הברית בדרכים שקטות ולא פומביות (תחילת סיבה ז).
- היו יהודים שהאמינו כי אין בכוחם להשפיע על ממשל ארצות הברית (ח). חשוב להדגיש שבאותה תקופה לא הייתה לקהילה היהודית בארצות הברית כוח פוליטי וכלכלי כפי שיש לה היום.
- היו יהודים שחששו שפעילות הוועד תגביר את האנטישמיות בארצות הברית (סוף סיבה ז). (כאמור, באותה התקופה הייתה האנטישמיות בארצות הברית תופעה נפוצה ולא שולית כפי שהיא כיום, ראו גם סיבות א ו-ה).

קבוצה למופת

קבוצה למופת (עמ' 86-87)

◀ סיכום ומבט-על

על סמך קטע המידע בעמ' 80 והסיכום בעמ' 86 כדאי לסכם בעל-פה את סיפורה של קבוצת המופת הזאת. על סמך הסיכום הזה יוכלו התלמידים להסיק מסקנות בדבר אופיים של חברי הקבוצה וכישוריהם (ראו בטבלה).

מה אפשר להסיק מזה?	מה עשו?
משימות אלו דרשו אומץ, שיקול דעת, חוש ארגון ומסירות לעם היהודי . הבחירה של הבחורים האלה למילוי המשימות מעידה שמפקדיהם זיהו בהם את התכונות האלה.	כבר לפני מלחמת העולם השנייה, אחרי עליית הנאצים לשלטון בגרמניה, נבחרו הבחורים האלה, נשלחו לאירופה (בין היתר לגרמניה הנאצית), ושם הבריו יהודים למקומות בטוחים יותר.
שליחתם מעידה שאנשי האצ"ל בארץ ידעו שלחברי המשלחת יש כישרונות דיפלומטיים .	חברי הקבוצה נשלחו לארצות הברית על ידי האצ"ל למלא כמה משימות חשובות, ובהן המשימה להשיג תמיכה פוליטית וכספית בהקמת צבא יהודי שיילחם בנאצים לצד הצבאות הגדולים המעורבים במלחמה ובהקמת מדינת יהודית בארץ ישראל, וגם כדי להשיג את סיוע ממשלת ארצות הברית ליהודים שהנאצים רדפו אותם.
הייתה לשליחים יכולת גבוהה לנתח את המציאות ולקבל החלטות .	השליחים ידעו להבחין שמשימה אחת דחופה הרבה יותר משאר המשימות המוטלות עליהם והחליטו להתמקד בה, למרות התנגדות מפקדיהם.
חברי הקבוצה הבינו את כללי המשחק הפוליטי. הייתה להם יכולת ארגון.	חברי הקבוצה הבינו שכדי להצליח הם צריכים לשכנע המונים בעמדתם. חברי הקבוצה הקימו ועד חירום.
חברי הקבוצה הבינו אפשר כיצד להשפיע על הממשל ועל דעת הקהל.	חברי הקבוצה פעלו בכמה "זירות": – הזירה התקשורת – הזירה הפוליטית בשתי הזירות הם פנו לאנשים בכירים שהיה בכוחם לסייע להם לקדם את מטרותם.
הם היו נחושים במטרותם.	הם לא התייאשו מההתנגדות שנתקלו בה ועבדו יום ולילה.
הם היו יעילים.	העשרה: השישה ידעו לנצל את הכישרונות המיוחדים של חברי הקבוצה.
הם היו מאוחדים ושיתפו פעולה.	העשרה: כל אחד מהחברים עזר לחברי הקבוצה האחרים כמיטב יכולתו.

◀ על שאלה 13

פעילות השישה הולמת את הדרישה המוסרית הגבוהה המשתקפת מפסוקי התנ"ך.

- **פסוק א': "עת לעשות"** (תהלים קי"ט, קכ"ו) מתאים לדרישת הקבוצה לפעול מיד למטרה מסוימת ודחופה (היה מדובר ב"פיקוח נפש"), גם אם פעולה כזאת דורשת ויתור על עקרונות אחרים (למשל, השישה תמכו ב"החלפה" של יהודים תמורת כסף וציוד, אף על פי שצעד כזה היה עשוי לחזק את הצבא הגרמני).
- **פסוק ב': "אנשים אהים אנחנו"** (בראשית י"ג, ח'). בתורה אמר את המילים האלה אברהם כשביקש להיפרד מלוט כדי לשים קץ למריבות בין הרועים של השניים. פסוק זה מובא לעתים קרובות כדי להביע את ערך הסולידריות.
- **פסוק ג': "לא תעמד על דם רעך"** (ויקרא י"ט, ט"ז). פסוק זה לקוח מפרשת "קדושים תהיו" שבה מובאות, בין היתר, מצוות מתחום המוסר. פסוק זה מתאים לגישת ועד החירום שלא להתעלם מרצח היהודים באירופה ולפעול להצלתם מיד.
- **פסוק ד': "טובים השנים מן האחד"** (קהלת ד', ט'). פסוק זה מביא עצה מעשית הנלמדת מן החיים עצמם. בפסוקים שאחר כך כתוב: "טובים השנים מן האחד, אשר יש להם שכר טוב בעמלם. כי אם יפלו האחד יקים את חברו, ואילו האחד שיפול ואין שני להקימו. גם אם ישקבו שנים וחס להם, ולאחד איך יחס? ואם יתקפו האחד השנים יעמדו נגדו..." (קהלת ד', ט'-י"ב). פסוקים אלו מעלים את סוגיית היעילות. ששת הבחורים הבינו שגיוס תמיכת ההמונים היא אחד המפתחות להשגת מטרתם, והשקיעו בכך חלק ניכר ממאמציהם.
- **פסוק ה': "את אחי אנכי מבקש"** (בראשית ל"ז, ט"ז). בתורה אמר את המילים האלה יוסף כאשר יצא לחפש את אחיו. במסורת היהודית מבטא הביטוי הזה לדרישה לאחוזה ולסולידריות. וכאן – פשט הפסוק יכול לסכם את כלל הפעילות של ועד החירום.

שלב 5 : סיכום כללי

◀ על השיחה בפורום "חברים מעבר לים" (עמ' 87)

■ **דברי מיפ מסכמים בקצרה נקודה מרכזית שנלמדה בחלק זה.**

■ **דברי הדס חושפים את התלמידים להימנעות הצבא האמריקני מלהפציץ את מסילות הרכבת שהובילו למחנות השמדה. רבים רואים בסירוב זה אחת השערוריות הגדולות במלחמת העולם השנייה.**
עם זאת, מהלימוד על פעילותם ששת הבחורים שהקימו את "ועד החירום להצלת יהודי אירופה", (חלקו השני של פרק 4), הדס מסיקה ש"קשה להשפיע אבל מסיפורם של השישה ראינו שלפעמים זה בכל זאת אפשרי".

רצוי להדגיש את המסקנה הזאת. מסקנה זו היא אחת המסקנות שאפשר להסיק מפרק 4 כולו – שהרי גם בחלק הראשון של הפרק ראינו דוגמאות למקרים רבים שבהם יהודים סייעו ליהודים אחרים למרות המרחק הגאוגרפי ולמרות שנדרשו להתאמץ ולהשקיע משאבים כלכליים ופוליטיים רבים.

יחידה ג': פעילויות משותפות לתלמידים מ"כאן" ולתלמידים מ"שם"

לפני הכול: באיזו שפה נתקשר?

ראו במדריך למורה ליחידה 1.

פעילות 1: שיח בין שתי הכיתות

בחרו כמה שאלות מתוך ה"הזמנה לשיח" (עמ' 88) ודונו בהן עם חבריכם מעבר לים.

פעילות 2: עריכת סקר

- ◀ כדאי להתמקד בשאלה האחרונה המופיעה ב"הזמנה לשיח" (עמ' 88 בספר הלימוד): "באיזו מידה אתם מרגישים שחובה על יהודים לעזור ליהודים אחרים שאינם מכירים (למשל, ליהודים שגרים בארצות אחרות)?"
- התלמידים ידרגו את תשובותיהם לשאלה הזאת בסולם מ-1 עד 10 (=1 בכלל לא, 10 = במידה רבה).
- נוסף על כך, יפנו התלמידים את השאלה הזאת גם לשלושה-ארבעה אנשים מחוץ לכיתה.
- אספו את הנתונים של הכיתה והציגו אותם בדיאגרמת טורים.
- שלחו את הדיאגרמה שלכם לכיתה התאומה שלכם, קבלו את הדיאגרמה של הכיתה התאומה והשוו את שתי הדיאגרמות.
- ערכו שיחה בכיתתכם: האם יש הבדלים בעלי משמעות בהתפלגות התשובות בין הכיתה בישראל לכיתה בחו"ל? אם כן, כיצד אפשר להסביר אותם?

פעילות 3: כתיבה יצירתית משותפת

- ◀ תלמידי שתי הכיתות יחברו יחד סיפור דמיוני אחד. כל הסיפור יהיה בן ארבעה פרקים קצרים ויעסוק באחד משלושה אירועים בהיסטוריה היהודית המשקפים ערבות הדדית בין יהודים: סיפורה של דונה גרציה ("אשת חיל", עמ' 64-65 בספר הלימוד) הדרישה לתת ליהודי ברית המועצות לצאת מארצם ("שלח את עמי", עמ' 74-75) הצלת יהודי אתיופיה (עמ' 76-77) אנו ממליצים לכתוב את הסיפור בגוף ראשון.
- אפשר להנחות את התלמידים לעבוד לפי מבנה שייקבע מראש:
- כל כיתה תתחלק לשש קבוצות. כל קבוצה תקרא את החומר שבחוברת הקשור לנושא "שלה" ואת דפי המידע הנוספים (ראו נספח בסוף קובץ זה).
- על סמך המידע הזה –
- בכיתה הראשונה יחברו התלמידים את הפרק הראשון של הסיפור.
- הכיתה השנייה תחבר את הפרק השני.
- הכיתה הראשונה תוסיף את הפרק השלישי.
- הכיתה השנייה תכתוב את הפרק הרביעי – סיום הסיפור.
- אפשר לגם לאפשר לתלמידים לכתוב כתיבה מובנית פחות וחופשית יותר – הפנו את התלמידים לקרוא את חומר הרקע על האירוע ההיסטורי שבו יתמקדו. לאחר מכן, תלמידים מכיתה אחת יתחילו את הסיפור, ותלמידים משתי הכיתות ימשיכו את סיפוריהם של עמיתיהם בלי לקבוע מראש את סדר הכתיבה, את מספר הפרקים יהיו וכדומה.
- ◀ אפשר לעלות את הסיפורים ב"גוגלדוקס" או ב"ויקיפייס".

◀ דוגמאות למבנה של סיפורים:

סיפור של ילד ממשפחת אנוסים:

- א. חיי היהודים האנוסים בפורטוגל.
- ב. מאמציה של דונה גרציה לאפשר לאנוסים לעלות על אוניה המפליגה לארץ חופשית (למשל, האימפריה העותמנית [התורכית]).
- ג. ההפלגה בים.
- ד. ההגעה לארץ החופשית, לעיר שיש בה כבר קהילה יהודית (למשל, לאיסטנבול).

סיפור של ילד מבריה"מ שהוריו ביקשו אישור לעלות לישראל ב-1980:

- א. חיי היום-יום של משפחה יהודית בברית המועצות.
- ב. הבקשה לקבל אישור לעלות לישראל לשם "איחוד משפחות" והסירוב של השלטונות.
- ג. מאבקם של יהודים במקומות שונים בעולם למען יהודי ברית המועצות.
- ד. קבלת אישור היציאה ממוסקבה לתל אביב וציפיות העולים.

סיפורה של ילדה שעלתה מאתיופיה לישראל:

- א. היהודים בכפרים באתיופיה שומעים על האפשרות לעלות לישראל.
- ב. ההתכנסות באדיס אבא והמתנה למטוס מישראל.
- ג. הטיסה לישראל.
- ד. ההגעה ארצה.